

زنجیره یهك گوتار له باره ی ناسنامه (8-8) ناسنامه ... عه بدولموته ییب عه بدو

پا هوانی ئازادی / پا هوانی مه عریفی

سهرده می م د رنه، سهرده می زانستی که به کلیلی ش ش پیشه سازی داده نر، سهرده می زانیاریه کان و ک مینیکه یشن و سهرده می پ ست م د رنه، سهرده می پ ست پیشه سازی و پ ست ئایدی ل ل جیا، پ ست بونیادگیری و پ ست ه ه و ه شان ه وه گه ری... سهرده می دژه کان و مهرگی حیکایه ته گه وره کان...

له سهرده می م د رنه و پ ست م د رنه دا، له سهرده می ک تایی و ب ک تایی دا، به گشتی دوو ج ر مر ق و دوو ج ر دنیا بینی ده بینین، دنیا بینی مه عریفی حیکایی و دنیا بینی مه عریفی زانستی، مر قی ر ب تی ئایدی ل ل جیا و مر قی پ ست ئایدی ل ل جیا! ر ب تی ئایدی ل ل جیا دروستکهری به ها ک م ه ا یه تییه کانه، به م مر قی پ ست ئایدی ل ل جیا که وت ته سهر ب وایه ک ئه ویش ئه وه یه که هه موو شت ک ب هوده و ب واتا و پوچه، له هه ند و ا تانی پ شکه وتوودا ئه و ب وایه هه نگاو به رهو یه قینی ره ها ده ن ت، ئه و یه قینه رووتهش هه ر ته نها په یوه ندی به مر قی پ ست ئایدی ل ل جیا وه نییه، وه ک کام ده ده په یوه ندی به جیهانیشه وه هیه، یان راستر ب ب یین په یوه ندی به دنیا بینی نه هلیزمه وه هیه! واته پوچی ب ته ن وانکاری مر ق و جیهان! م د رنه و پ ست م د رنه! دنیا بینی حیکایی و زانستی! عه ق و زانست...

عه ق له گه ا زانست هاوگونجاو نایه ته وه، عه ق له توانایدا نییه، به شداری له گه شه کردنیدا بکات، ب یه ئه وانه ی که به زانست سهرسامن، پ وسته له ن وان عه ق و زانست، له ن وان دنیا بینی حیکایی و زانستی... پار زگاری له یه ک کیان بکه ن، به گشتی ر ب تی ئایدی ل ل جیا به لای عه ق دا ده شک ته وه، غه رقی حیکایه ته کان و پیر زییه کانه، به م مر قی پ ست ئایدی ل ل جیا روو له زانسته و هه نگاو به رهو چه ندان مه یلی جیاواز و چه ندان ف می جیاوازی ژیان و که شفکردن ده ن ت، له وانه مه یلی سهرک ش و یاخیبوونی ر بازه فیکرییه کان له ش وهی دژبوونه و ه دا دژی سایک ل ل ژیا، هیوما نیزم، ئ دیب، شیعر، ر مان...، مه یلی ت په اندن له ف می مهرگی حیکایه ته گه وره کان...

بهشك له مرځي پست نايدي لجا له پناو نازادي، ځي له ستنهري عهق و هموو بهها پيرزهكان و پاهوانتيهكان دادهما، په نا ب نلکحول و مادهي هشبهر و گشتکردن و... دوبات، نهو ههاتنه به رځبازي رزگاري (تيمتي ليري-Timothy Leary) ناسراوه! بهشك په نا دهبه نه بهر سځس وهك (وليام رايش) له تزهكهي ځيدا ستايشي كردوو، واته تكهكركدني سځس و سياست، تهماشاكردني ششش وهك رههابووني سځسي، واته وهك چن گهيشتن به نرگازم مرځ له زينداني جهسته نازاد دكات، به هه مان شوهش ششش به حوكمي رهحهتبووني به كمهي دهبتنه سهرههډداني كهساياهتيهكي كمهاياهتي له سهرووي مهبهسته تاكهكسياهكانهوه، بهو ماناياهش رايش نازادي سځسي به سهرهتاي رووخاندني جيهاني سهرمايهداري دهزان...

مرځي پست نايدي لجا دهست ب هموو بشاياهكان و هموو فمكاني ژيان و كهشف نهكراوهكان دوبات، خهريكي دهستهي نرگزيانهيه، گهمه بهو زبانه دكات، كه خستوويه ته لاه، دهست دداته تاوان ب نهوي لهو زيندانه رابكات، كه ځي دروستي كردوو، رزگاري ځي له تهقاندنهوي ههوهسهكانيدا ددزتهوه... به گشتي لاي مرځي پست نايدي لجا بهرههمي ناسنامه و رهههنده جياوازهكاني ناسنامه هيچ بهها و بايهځكي نيه، گهشهسندن و پكهوه ژيان و كرانهوه دهبه كمه ځه مكي به سهرچوو، پيوايه هموو ناسكردنكي خود، خود دهخاته چوارچويهكي دياريكراوهوه و رهتكردنهوي خود و ونبووني خود و نابوقعداني خودي لدهكهوتنهوه! مرځي پست نايدي لجا وهك چن نابوقعدان رهتدهكاتنهوه، له هه مان كاتدا ب بهها پيرزهكان ناگهتتهوه، مرځي پست نايدي لجا هه رتهنها پريسيسي جرك له تپهاندن و نازادي و دژبوونهوه و پوچگهرايي ناكات، هه رتهنها ستايشي مهرگي حيكايه ته گورهكان و مهرگي بههاكاني ناسنامه ناكات، هه رتهنها كلتور به زبانا نانت، بهكو وهك هايدگر پيوايه نهو ستايشي مژووي شاردنهوي حهقيقهتي بوونيش دكات، يان به دهربنځينيكي ديكه فهرامشكردني بوون و بهرجهستهكردني نههليزمه.

بگومان جياوازيهكي ناشكرا له نوان ربتي نايدي لجا و مرځي پست نايدي لجا ههيه، وهك چن جياوازيهكي روون له نوان مهعريفه زانستي و مهعريفه حيكايي ههيه، جياوازيهكي ديار له نوان (پاهواني نازادي) وهك دروستكهرې بهها كمهاياهتيهكان، له حيكايهتي شششي فهنسي و (پاهواني مهعريفه) وهك رځخهري مهعريفه

له ناوکه ییەك كه خێ له به هاكانى كهمه گاه و دهوهت بهرتر
دهزانته، له شششى ئه مانیدا ههیه! لهردا پرسیارکردن له ناسنامه
دهكهوت ته كو؟ به دیوهكهى دیکه ئایا پرسیارکردن له ناسنامه
پرسیارکردن نییه له مرڤ، له مهعریفه، له دنیا بینى؟
قسه کردن له مهعریفهى گهههوه قسه کردنه له ژیان و بیستن و
به کارهههانی شتهکان و پهوانهه چالاکیهکان و دادپهروهرى و
خشهختى و دهنگ و رهنگ و ... مهعریفهى گهههوه چه مکهکى
بهر فرهوانه و مگهکى نه ته وهی و له کاهى ههیه! بهام مهعریفهى
زانستى له سهر سهلماندن راست دهههوه، دیا له سهر سهلماندن
به رهوا دهزانته، ههرگیز مهعریفهى زانستى ناکهوته سهلماندى دژ
به یه کهوه، وشه (گریمانه) له زانستدا که دهالهت له ههزى وشه که
دهکات، بهو مانایه دته، که زانست دهتوان به پهی ئهو گریمانیه
دهرئه نجامه کان جهگیر بکاته، زمانى زانست وهك (ژان فرانس لیوتار)
له كتیبى (بار و دخى دوای تازه گهرى) دا دهتهته زمانى ئاماژهیه
(ئاماژه به شتهکان دهکات) له زمانى ئاههوه دووره (که ئاماژه به
رهسا و پهوانه و ههسهنگاندن دهکات)... کهواته پهوانى ئازادى به
پهوانهه پهوانى مهعریفهوه له سهر لهجیکى گهههوه وهستاوه،
لهجیکى گهههوه لهسهر که کردنهوهی دهسته واژهکان و ئاماژهکان و
دهسته واژه ئاههکان و ... کار دهکات، مهعریفهى زانستى پهویستی به
ئازادى و بوهرى ههیه، پهویستی به پهوانى ئازادى نییه، مهعریفهى
زانستى مگه نه ته وهی لهخدا ههههگرتوووه، زانست سهلماندى
دهوته.

مه‌عریفه‌ی حیکایی را بردوو له پ‌ناو دووباره شیکردنه‌وه ناخاته روو، به‌کو پیر‌زی پ‌ده‌به‌خش و ده‌یخاته سه‌رووی زه‌مه‌نه‌وه، ب‌نمونه ئه‌فسانه‌کان... پ‌هوانی ئازادی ته‌نھا خ‌ی به‌ره‌وا ده‌زان‌ت، هه‌رگیز ناب‌ته سه‌رچاوه‌ی ره‌وا‌یه‌تی... (لیوتار) هه‌ر له‌و کت‌به‌دا ده‌هه‌ر به‌و ه‌یه‌وه گ‌انه‌وه‌کان ل‌ب‌ورده‌یی ده‌نو‌نن و تاکه‌کان به‌یه‌که‌وه ک‌ده‌که‌نه‌وه. به‌ام مه‌عریفه‌ی زانستی به‌پ‌چه‌وانه‌وه، چ‌ئ‌له ناست‌کی دیاریکراوی مه‌عریفه‌ وه‌رده‌گر‌ت، پ‌هوانی مه‌عریفی قبو‌کردن و ره‌تکرده‌وه به‌ره‌وا ده‌بین‌ت، جگه‌ له‌وه مه‌عریفه‌ی زانستی خاوه‌ن م‌ژوو و ده‌که‌و‌ته‌ن‌و زه‌مه‌نه‌وه، ب‌یه‌تی‌ری نو‌ی زانستی له‌سه‌ر به‌تا‌کردنه‌وه‌ی ک‌ن‌راست ده‌ب‌ته‌وه... پ‌هوانی مه‌عریفی پ‌چه‌وانه‌ی پ‌هوانی ئازادی ده‌که‌و‌ته‌ده‌ره‌وه‌ی ک‌مه‌گا و ناسنامه‌وه، چونکه ئه‌فسانه‌ دروست ناکات، به‌کو له‌ل‌ک‌ینه‌وه‌ی عه‌ق‌ی زانستی ئه‌ب‌ستراکتدا ده‌م‌ن‌ته‌وه.

له سهر بنه‌مای ئه‌و هه‌موو جیاوازیانیه‌ی که له نوان لـجیکی
 حیکایه‌ت و لـجیکی زانستدا هه‌یه، زانست ره‌خه‌ له گـگـانه‌وه ده‌گرـت
 و خه‌سه‌ته‌تی ره‌وایه‌تی له گـگـانه‌وه‌دا به‌سه‌رچاوه‌یه‌ک له سه‌رچاوه‌کانی
 له دایکبوونی ئیمپراتـرییه‌ت له قه‌مه‌م ده‌دات. به‌ام له‌گه‌ ئه‌و
 هه‌موو ره‌خانه‌شدا که‌چی له زه‌مه‌نـک له زه‌مه‌نه‌کاندا پشتی زـری
 پـده‌به‌ست! لیوتار ئه‌و پشتیـبه‌سته‌ له دوو زه‌مه‌نی گـگـانه‌وه‌دا ساده
 ده‌کاته‌وه: زه‌مه‌نی حیکایه‌تی شـشـشی فـه‌نسی که له باره‌ی گه‌له‌وه
 ده‌دو و پاـه‌وانی ئازادی به‌رجه‌سته کرد و له پـناو پـشکه‌وتن و له
 پـناو هـنانه‌ی ئامانه‌کانی کـمه‌نـک پـه‌وانه‌ی کـمه‌ایه‌تی و
 کـمه‌یاسا و رـسای دیاریکراوی له رـگای ده‌ستاوده‌ستکردن و
 گفتوگـوه به‌ده‌ست هـنا، له به‌رانبه‌ریشیدا مه‌عریفه‌ی زانستی ده‌سته
 وه‌ستان نه‌بوو، ره‌خه‌کانی وه‌لاناو زانستی پـشکه‌ش به‌و گه‌له‌ کرد و
 گه‌لیش له پـناو مافه‌کانی خـی پشتی به‌زانست به‌ست، بـ ئه‌وه‌ی له
 رووی مه‌عریفه‌ی زانستیه‌وه مافه‌کانی خـی به‌ده‌ست به‌نـده‌... زه‌مه‌نی
 حیکایه‌تی دووهم حیکایه‌تی ئه‌مانیا، حیکایه‌تی پاـه‌وانی
 مه‌عریفه‌یه، ئه‌و پاـه‌وانه‌ی زانستی له ناوکـیه‌کدا رـکخست، زانستی
 له نموونه‌یه‌کی ئاکاریدا رـکخست، نموونه‌یه‌ک که ده‌که‌وته سه‌رووی
 ده‌وـه‌ت و نه‌ته‌وه‌وه! لـه‌ده‌دا مه‌عریفه‌ی زانستی وه‌ک مه‌عریفه‌ی
 لـوردبوونه‌وه خـی ده‌نوـنـده‌ و ده‌که‌وته سه‌رووی گه‌ل و سه‌رووی
 زاناکانه‌وه! لیوتار پـه‌وایه‌ ئه‌و شـوه‌یه له رـکخستی مه‌عریفه‌ی
 زانستی مـرگـکی هیکلیانه‌ی له‌خـدا هـگرتووه. به‌ام به‌گشتی له
 هه‌ردوو حیکایه‌تدا زانست پشت به‌ده‌وـه‌ت ده‌به‌ستـت، چ ده‌وـه‌تـک که
 نوـنه‌رایه‌تی گه‌ل ده‌کات، وه‌ک له حیکایه‌تی فـه‌نسی به‌رچاو ده‌که‌وتـت،
 یان ئه‌و ده‌وـه‌ته‌ی که نوـنه‌رایه‌تی رـح ده‌کات وه‌ک له حیکایه‌تی
 ئه‌مانیدا ده‌بینـت.

زانست له‌گه‌ به‌ره‌و پـشچوونه‌یه‌ک له دوا‌یه‌که‌کانیدا چه‌ندان رـسای
 زانستی به‌سه‌ر خـیدا چه‌سپاند و خـی له‌و زه‌مه‌ن و فله‌سه‌فانه‌ جیا
 کرده‌وه، که ره‌وایه‌تیان پـده‌به‌خشی، ئینجا دوا‌ی دیاریکردنی
 سنوره‌کانی و له دوا‌ی وه‌رگرتنی تایبه‌تمه‌ندـتی و چوونه‌ ناو
 دامه‌زراوه‌کانی زانکـ و په‌یمانگانا‌نه‌وه، خـی له گشتگیری هیکلی
 جیا کرده‌وه، به‌ام وه‌ک په‌یوه‌ندی به حیکایه‌ته‌کانی رـشنگه‌ری...
 ده‌بینین هه‌چ په‌یوه‌ندییه‌کی ئاشکرا له نوان راستی زانستی و
 توـکاری دروستیدا نییه، به‌ام ده‌شـ له‌سه‌ر حقیقه‌تی زانستی چه‌ندان
 هه‌بـزارده‌ی کـمه‌ایه‌تی جـراوجـر و هه‌تا ناکـکیش بونیاد بنـرت، بـ
 ئه‌وه‌ی زانست بتوانـ ئه‌و ناکـکیانه‌یه‌کلا بکاته‌وه. به‌مجـره
 زاناکان بوونه به‌نده‌ی تایبه‌تمه‌ندییه‌کانی خـیان و خودی خـیان

بونیاډ نا و زانست په لوپۍ زړی لټۍ وه و زمانې زانستیان به
شۍ وه په کی تایبه تی به کار هۍ نا.

زانست له کۍ مه ګا ډاډۍ او نیه، به ګو پۍ ویستی به ره وایه تی
کۍ مه ۍ ایه تی هیه. زانست پۍ ویستی به میدیا هیه، پۍ ویستی به شانۍ
ژیان هیه، پۍ ویستی به ډنگ و ډنگډانه وه هیه... به ۍ ام زانست
به پۍ به ره و پۍ شچوونه کانی به ره به ره بنه ما حیکایه کۍ نه کانی
فهرامۍ ش کرد، ۍ وه بنه مایانه ی له زه مه نۍ ک له زه مه نکاندا
ره وایه تیان پۍ ډه به خشی... دواچار پرسپاری ره وایه تی بووه پرسپاری کی
ناوه کی خودی زانست و بووه به شۍ کی جیا نه کراوه ی خودی زانست.

پرسپاری من ۍ وه هیه ۍ ایا له ګه ۍ کا ۍ بوونه وه ی بنه ما حیکایه کان
په یوه نډی نۍ وان مرۍ ف ناسنامه، کلتور و ناسنامه، سیاست و
ناسنامه... خۍ نو ۍ ډه کاته وه، یان ۍ وه پرسپاره جه وه ریه ډه که و ۍ ته
کوۍ ی په یوه نډیه کانی ته کښۍ لۍ جیا و زانست، یان کرده یی و ناکرده یی...
بۍ ګومان ته کښۍ لۍ جیا و ۍ ۍ ای به ره و پۍ شچوونه زانستیه کان په یوه نډی
خۍ له ګه ۍ به ره مه زانستیه کان پته وتر ډه کات، هۍ زی زانستی وه ک
بنه مای ډه سه ۍ ات و سه رمایه و پۍ ویستییه کانی ۍ ازادی هه نګاو به ره و
داهاتوو ډه هاو ۍ ژت، سه ربه خۍ یی زانستی حکایه تی ۍ ازادی سه ره و ژر
کرد، ۍ ګه رچی تا ډو ۍ نډۍ بۍ ۍ ازادی خۍ ی ره وایه تی له و حکایه تانه وه
وه رده ګرت... به ۍ ام ۍ مه ۍ ۍ ازادییه ک به ناوی پۍ ویستییه کانی زانستی
ها تۍ ته دنیا وه.

به مجۍ ره که وتنی حیکایه ته ګه وره کان و هاتنه ناوه وه ی زانست و
به ره و پۍ شچوونی له بواره جیا وازه کاند و هه ژموونی ته کښۍ لۍ جیا...
هه موو ۍ وه به شۍ کی زۍ له پرسپاری ناسنامه کا ۍ ډه که نه وه، ۍ ستا
پرسپاری ره وایه تی شان به شانی ته کښۍ لۍ جیا و پۍ شکه وتنه
زانستیه کان هه نګاو ډه نۍ ت، ۍ ازادی وه ک داواکاری زانست و له پۍ ناو
زانست و ته کښۍ لۍ جیا ډا خۍ ی نمایان ډه کات، کرده وه ی ډه رګا کانی
ته کښۍ لۍ جیا و کۍ ګای زانیارییه کان بۍ هه مووانه، بۍ ۍ وه ی بیر له
ناسنامه بکاته وه، ۍ مرۍ دنیا به ره و پشتکردن له ناسنامه هه نګاو
ډه نۍ و له پۍ ناو (ۍ ازادی/ زانست/ ته کښۍ لۍ جیا) تۍ ډه که شۍ...

هه ولۍ ر 15/6/2018